
In Memoriam

Αριστεΐδη Αραγεώργη

Χρυσοβαλάντης Στεργίου

Διδάσκων Φιλοσοφία στο Αμερικάνικο Κολλέγιο Ελλάδας – Ντερή

(Μαθητής Αριστεΐδη Αραγεώργη)

Αθήνα 11/08/2018

Ο Αριστεΐδης Αραγεώργης, ο Άρις μας, γεννήθηκε στην Αθήνα το 1961. Αποφοίτησε από την Σχολή των Χημικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου το 1986 και απέκτησε ΜΔΕ στα Μαθηματικά, το 1993, από το Πανεπιστήμιο του Πίτσμπουργκ. Το 1995 του απονεμήθηκε Διδακτορικό Δίπλωμα στην Ιστορία και τη Φιλοσοφία των Επιστημών από το ίδιο Πανεπιστήμιο.

Έκτοτε εργάσθηκε ως καθηγητής Φιλοσοφίας και Μαθηματικών στο College of Southeastern Europe (1996-1997) και ως καθηγητής Φιλοσοφίας στο Αμερικάνικο Κολλέγιο Ελλάδας-Ντερή (1998-2002). Από το 2000 μέχρι το 2002 ήταν διδάσκων με συμβάσεις όπως προβλέπει το ΠΔ 407/80 στο Τμήμα Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Πατρών, όπου και

εξελέγη Λέκτορας το Σεπτέμβριο του 2002. Τον Φεβρουάριο του 2004 εξελέγη Λέκτορας στη Σχολή ΕΜΦΕ του ΕΜΠ, όπου και υπηρετούσε έως σήμερα στη βαθμίδα του Επίκουρου καθηγητή.

Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στη Φιλοσοφία της Φυσικής. Η διδακτορική διατριβή του αποτελεί μία φιλοσοφική ανάλυση των θεμελίων της κβαντικής θεωρίας πεδίων σε καμπύλους χωροχρόνους. Σε αυτή την ερευνητική περιοχή, ο Άρις έχει να επιδείξει σημαντικό έργο με αρκετές, πρωτότυπες δημοσιεύσεις. Κάποιες από αυτές γράφονται σε συνεργασία με τον καθηγητή του Τζων Έρμαν και την άλλοτε συμφοιτήριά του Λώρα Ρίτσι, ενώ άλλες είναι μονογραφίες. Μαζί δημοσιεύσαμε μία εργασία με θέμα την αιτιότητα και τη φαινομενολογία σωματιδίων στη Σχετικιστική Κβαντική Θεωρία Πεδίων σε επίπεδο χωρόχρονο. Στο πρόσωπο του Άρι, οι φιλόσοφοι αναγνωρίζουν έναν αυθεντικό κληρονόμο των καλύτερων παραδόσεων της φιλοσοφίας της Φυσικής, ενώ οι Φυσικοί έναν άνθρωπο που γνωρίζει για τί πράγμα μιλάει.

Πέραν της Φιλοσοφίας της Φυσικής, στα ενδιαφέροντα του Άρι περιλαμβάνεται η Λογική και η Φιλοσοφία των Μαθηματικών. Οι διδακτικές του σημειώσεις στη Λογική, για τις ανάγκες του μαθήματος στο τμήμα Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Πατρών, αποτελούν ένα ολοκληρωμένο εισαγωγικό σύγγραμμα Λογικής. Όταν κάποτε τον ρώτησα γιατί δεν είχε φροντίσει ώστε να εκδοθούν σε βιβλίο, μου απάντησε «γιατί δεν έχουν να συμβάλλουν κάτι καινούργιο στη σχετική βιβλιογραφία». Ως εάν τα εγχειρίδια που

κυκλοφορούν στην ελληνική και τη διεθνή βιβλιογραφία, να κομίζουν, όλα, κάτι νέο.

Όμως, έτσι ήταν ο Άρις - πίστευε ακράδαντα στην προτεραιότητα της ποιότητας έναντι του βιβλιογραφικού πληθωρισμού.

Ιδιαίτερη γοητεία εξασκούσε στον Άρι η εφαρμογή Τυπικών Μεθόδων στη Φιλοσοφία. Το 2012, ο Άρις, ο Πέτρος Στεφανέας και ο ομιλών είχαμε καταθέσει μία κοινή ερευνητική πρόταση σε αυτή τη θεματική περιοχή. Επίσης, τον ενδιέφερε η Τυπική Επιστημολογία, όπως αυτή υλοποιείται στο πλαίσιο της Μπειζιανής προσέγγισης και της Τυπικής Θεωρίας Μάθησης.

Ανάμεσα σε πολλά άλλα, ο Άρις μου υπέδειξε την αξία της απόδειξης ενός μαθηματικού θεωρήματος για τη Φιλοσοφία: η μαθηματική απόδειξη επέχει θέση επιχειρήματος με το οποίο μπορεί κάποιος να υποστηρίξει μία φιλοσοφική θέση κατάλληλα εκπεφρασμένη στο λογικο-μαθηματικό πλαίσιο μιας επιστημονικής θεωρίας, με προκείμενες τις υποθέσεις του θεωρήματος. Επέμενε, ωστόσο, και στην παγίδα που υποκρύπτει αυτή η μέθοδος του φιλοσοφείν, η οποία δεν είναι άλλη από τον κίνδυνο η τεχνική της απόδειξης να συνεπάρεται τον φιλόσοφο και να τον απομακρύνει από ερμηνευτικά καθαρές και εύλογες προκείμενες ή/και από ένα εξίσου εύλογο συμπέρασμα. Όταν ετοιμάζαμε τη μοναδική κοινή μας δημοσίευση, μου είχε γράψει χαρακτηριστικά: «Αγαπητέ Συνάδελφε, φαίνεται ότι το θεώρημά μας (που δεν ξέρουμε ακριβώς τι σημαίνει) είχε καλή αποδοχή.»

Τέλος, ο Άρις λάτρευε τα φιλοσοφικά παράδοξα. Διατηρούσε μία στήλη με παράδοξα στο περιοδικό *Cogito*, στην οποία πέραν από τη φιλοσοφική οξύνοια αποτυπώνονταν και οι λογοτεχνικές αρετές του γράφοντος. Αλλά η σχέση του Άρι με τις παραδοξότητες πάει μακρύτερα... Κάποιοι γνωρίζουν τη γοητεία που του ασκούσε ο Βλαντ Τσέπες, ο γνωστός σε όλους μας Κόμης Δράκουλας, καθώς και το πόσο διασκεδαστική έβρισκε τη new age φιλολογία της Αμερικής. Άραγε ας σκεφτούμε πώς θα αντιδρούσε ο ήρωας του, ο πρώιμος Λούντβιχ, αν έβρισκε στα ράφια του βιβλία τέτοιου είδους; Στην περίπτωση του Κάρναπ, η αντίδρασή του είναι γνωστή: θρυλείται ότι πήρε το βιβλίο από τη βιβλιοθήκη το πέταξε οργισμένα στο πάτωμα και διέκοψε κάθε επικοινωνία μαζί του.

Με τον Άρι γνωριστήκαμε το 1997 όταν δίδαξε στο Διαπανεπιστημιακό Μεταπτυχιακό ΙΦΕ, το μάθημα «Φιλοσοφικά Προβλήματα των Κβαντικών Θεωριών». Το μάθημα ήταν απαιτητικό. Όχι μόνο όσον αφορά την προετοιμασία και τη μελέτη που απαιτούσε αλλά και τις γνώσεις των θεμελίων των Κβαντικών Θεωριών που προϋπέθετε. Για όποιον απλώς επιθυμούσε μία εκλαϊκευτική περιήγηση στα θεμέλια των κβαντικών θεωριών ήταν ως και αποκρουστικό. Εγώ το έβρισκα ιδιαίτερος γοητευτικό. Αλλά την περίοδο εκείνη φιλοσοφικά ήμουν «αλλού»...

Ξανασυνάντησα τον Άρι μετά τη στρατιωτική μου θητεία και μετά από προτροπή του Α. Μπαλτά, καθώς αναζητούσα νέο θέμα για την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής. Ήταν το 2003, όταν ο Άρις μου μίλησε για την Αλγεβρική Κβαντική Θεωρία Πεδίων και την Τοπική Κβαντική Φυσική, ενώ εγώ είχα ήδη κατά νου την προβληματική της θεμελίωσης της αιτιότητας με βάση τις έννοιες των αιτιακών διαδικασιών και των αιτιακών αλληλεπιδράσεων. Η πατρότητα αυτής της αιτιακής θεωρίας ανήκει στον έτερο καθηγητή του Άρι στο Πίτσμπουργκ, τον Γουέσλι Σάλμον. Έτσι προέκυψε το θέμα της διατριβής μου.

Τον πρώτο καιρό, με βοηθούσε με τη Φυσική και τα Μαθηματικά, σχεδόν ιδιαίτερο μάθημα κάθε δεκαπέντε μέρες στην οδό Φωσκόλου αρ. 6-8 – στο σπίτι του Άρι. Κυριολεκτικά, με πήρε «από το χεράκι». Έλυνα ασκήσεις, μάθαινα αποδείξεις, εξοικειωνόμουν με τεχνικές, ό,τι δηλαδή πρέπει να κάνει κάθε φιλόσοφος που σέβεται την φυσική θεωρία που μελετά: τη μαθαίνει σε βάθος, την αφήνει να τον συνεπάρει. Κάποια στιγμή ο Άρις με ρώτησε: «Εγώ με αυτά ασχολούμαι, σου αρέσουν; Αν δεν σου αρέσουν θα πρέπει να βρεις κάποιον άλλον να συνεργαστείς. Θα είμαι κι εγώ από κοντά αλλά δεν θα αναλάβω εγώ το κύριο βάρος». Εγώ, όμως είχα ήδη παραδοθεί στη σαγήνη του αντικειμένου.

Η περίοδος εκείνη ήταν για τον Άρι μεταβατική, πηγαινοέρχονταν Πάτρα-Αθήνα, Τμήμα Φιλοσοφίας Παν/μίου Πατρών – Σχολή ΕΜΦΕ ΕΜΠ. Είχε μόλις εκλεγεί σε θέση που

προκηρύχθηκε στο Πολυτεχνείο μετά από έναν άλλο αδόκητο χαμό, εκείνον του αείμνηστου Παντελή Νικολακόπουλου. Το 2004 ο Άρις αποκτά το γραφείο του στο κτίριο του τομέα ΑΚΕΔ στο ΕΜΠ. Η πολυθρόνα του, ένα μικρό σαλονάκι και ένας ξύλινος φωριαμός ήταν του Παντελή. Ο δε ασπροπίνακας που ακόμα είναι κρεμασμένος πάνω από το φωριαμό, έχει ακόμα τα γράμματα του Παντελή. Ο Άρις μου ζήτησε να διατηρήσουμε τη γραφή ενώ ο ασπροπίνακας θα είναι σε χρήση, αποτιώντας έτσι φόρο τιμής στον Π. Νικολακόπουλο. Φέρνει αντίγραφα έργων από τους αγαπημένους του ζωγράφους, τον Νταλί και τον Μαγκρίτ. Εγώ φέρνω το τρυπάνι για να τα κρεμάσουμε. Έχει γραφείο στο ΕΜΠ, έχουμε γραφείο στο ΕΜΠ; Τοποθετεί και το δικό μου όνομα μαζί με το δικό του έξω από την πόρτα. Το δικό μου όνομα την επομένη μέρα δεν υπήρχε. Μου λέει, «ας μην το ξαναβάλουμε, μήπως προκαλούμε».

Έχω όμως το δικό μου τραπέζι στο γραφείο του, το δικό μου φλυτζάνι και εκεί περνάγαμε πολλές ώρες μαζί. Μανιώδεις καπνιστές και οι δύο, το γραφείο ήταν μέσα στο ντουμάνι. Και ο καφές να ρέει άφθονος. Εκείνη την εποχή μοιάζαμε πολύ και στην εξωτερική εμφάνιση: και οι δύο ψηλοί, και οι δύο υπέρβαροι. Η Βάσω Κιντή, κάποια στιγμή, είχε αναφερθεί στην ομοιότητα, «νόμιζα προς στιγμήν ότι είσαι ο Άρις», μου είχε πει σε ανύποπτο χρόνο. Ίσως και να ήταν η δική μου ανάγκη στα τριάντα-και-κάτι να αποκτήσω ένα πρότυπο, κι ας ήμουν λίγο μεγάλος για τέτοια.

Όποτε έρχονταν στο γραφείο κάποιος με τον οποίο ο Άρις είχε οικειότητα, αφού με σύστηνε, ξεκίναγε να αστειεύεται λέγοντας για μένα, «καλός είναι αλλά δεν αερίζει καθημερινά το γραφείο και δεν μου ετοιμάζει τον καφέ στην ώρα που πρέπει και στην κατάλληλη θερμοκρασία». Αλλά δεν ήταν μόνο το χαρακτηριστικό του χιούμορ, ήταν και η εξαιρετική του ικανότητα να καθλώνει το συνομιλητή του προκαλώντας αβεβαιότητα περί του αν ομιλεί σοβαρά ή αστειεύεται. Έτσι, ο άλλος έμενε μετέωρος για το αν πραγματικά εννοεί ή όχι αυτά που λέει. Τολμώ να παραδεχθώ ότι ακόμα και μετά από καιρό, το «κόλπο» έπιανε.

Ο Άρις ήταν άοκνος, ποτέ δεν φοβήθηκε το φόρτο εργασίας και πάντοτε ήταν υπερφορτωμένος με εργασία. Όσες φορές προθυμοποιήθηκα να τον απαλλάξω από κάποιο κομμάτι δουλειάς, ποτέ δεν το δέχθηκε. Δεν ήταν μόνο διότι ήθελε να έχει τον έλεγχο, ως γνήσιος τελειομανής και εμμονικός, σχεδόν, με τη λεπτομέρεια, ήταν και ότι ήθελε η εργασία των ανθρώπων να είναι αμειβόμενη. Θυμάμαι χαρακτηριστικά όταν προετοίμαζε το αφιέρωμα του Δευκαλίωνα στη Φιλοσοφία της Φυσικής, πόσο άσχημα αισθάνονταν που δεν μπορούσε να εξασφαλίσει για εμάς τους μεταφραστές κάποια χρήματα για το έργο που είχαμε προσφέρει.

Κατάφερε όμως να εξασφαλίσει χρηματοδότηση για την εκπόνηση της διδακτορικής μου διατριβής μέσω ενός Προγράμματος Ενίσχυσης Βασικής Έρευνας του ΕΜΠ και του είμαι ευγνώμων. Ενώ και λίγο μετά την απόκτηση του διδακτορικού μου διπλώματος με

πρότεινε για μία θέση μερικής απασχόλησης στο Αμερικάνικο Κολλέγιο – τη θέση στην οποία εργάζομαι ως και σήμερα.

Μη νομίζετε όμως ότι όλα στη σχέση αυτή ήταν καλώς καμωμένα. Υπάρχουν κι εκείνα που δεν κάναμε, τα δυνατά εκείνα που δεν προλάβουμε να κάνουμε μαζί. Τον μέμφομαι, λοιπόν, για όλες τις συνεργασίες που δεν είχαμε, για όλες τις ερευνητικές εργασίες που δεν γράψαμε, για όσα μαθήματα δεν διδάξαμε παρέα, για όλα εκείνα τα τσιγάρα που δεν καπνίσαμε, όλα αυτά τα χρόνια. Τον μέμφομαι γιατί κατά καιρούς θα έπρεπε να είναι πιο απαιτητικός από εμένα – να είναι γενικώς με όλους τους ανθρώπους τόσο απαιτητικός όσο ήταν και από τον εαυτό του. Τέλος, τον μέμφομαι γιατί έφυγε νωρίς.

Πριν περίπου από τρεις μήνες, ευρισκόμενος στο γραφείο του του απηύθυνα το ακόλουθο sms: «Φίλε μου ελπίζω να είσαι καλά. Κάθομαι στο γραφείο σου και αναπολώ ωραίες στιγμές. Έρχονται ακόμα καλύτερες και για τους δυο μας. Θα γίνεις πολύ σύντομα καλά και η ταλαιπωρία σου θα γίνει μια κακή ανάμνηση». Και η απάντησή του επτά λεπτά αργότερα: «Είμαι δύσκολα αλλά... σε ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου.»

Δυστυχώς διαψεύστηκα.

Και κάτι τελευταίο. Έμαθα για την ασθένεια του Άρι, την επομένη της κηδείας του πατέρα μου, το Φεβρουάριο του 2017. Με πήρε η Λάρα Σκουρλά τηλέφωνο στα Χανιά όπου βρισκόμουν και με ενημέρωσε. Ο Άρις ποτέ δεν έμαθε για το θάνατο του πατέρα μου,

μολονότι ήξερε για την προβληματική υγεία του και πάντα ρωτούσε να μάθει για αυτή.

Μη αναμενόμενες συμπτώσεις;

Καλό ταξίδι φίλε, συνάδελφε, δάσκαλε!